

became Auer's first employer, inviting him to Lviv. Only A. Tomaszewski made more illustrations for the magazine, although in the end L. Zelinsky preferred K. Auer to design the last issues of the magazine.

In the appendix we publish one letter of A. Tomaszewski, one letter of J. Swoboda and eight letters of K. Auer.

Keywords: lithographer, lithography, carving, artist, Ludwik Zelinsky, magazine, *Lwowianin*, Edward Stoltz, Teofil Zhykhovych, Adolf Nigrone, Aloysius Tomaszewski, Philip Rebiger, Josef Svoboda, Carl Auer, Peter Piller, letters, Zolochiv.

УДК 070(=161.2)(477+100)"19":[004.65:[94:01]:378(477.83-25)]

Надія КУЛЕША

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9761-2713>

кандидат філологічних наук,

старший науковий співробітник

Львівська національна

наукова бібліотека України імені В. Стефаника

(Львів, Україна)

e-mail: Nadija_Kulesha@ukr.net

«УКРАЇНСЬКА ПРЕСА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ XIX– XX СТ.». ВЕРСІЯ ЕЛЕКТРОННА

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-12](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-12)

Висвітлено результати роботи Науково-дослідного інституту пресознавства ЛННБ України ім. В. Стефаника в аспекті дигіталізації наукової інформації. Охарактеризовано основні складові платформи електронної бази Інституту, розкрито методологію підготовки структурованої інформації для баз даних. Акцентовано предметну галузь електронної бази даних Інституту, представлено історико-бібліографічні бази даних, що є її складовими компонентами. Висвітлено етапи становлення електронних баз даних Інституту, охарактеризовано модель логічного рівня організації даних, зроблено огляд застосованих СКБД реляційного типу для бази даних реєстру української преси та СКБД ієрархічного типу, під керуванням якої

тестується база даних «Українська журналістика в іменах». Визначено предметні галузі усіх баз даних Інституту та основні предметні атрибути цих областей організованих структур даних. Охарактеризовано основні й допоміжні бази даних, інтегровані в б/д «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.», згадано створені допоміжні електронні каталоги, які використовуються у процесі роботи з базами даних. Подано структуру записів основних баз даних, з'ясовано прикметні особливості кожного з цих концептуально упорядкованих наборів даних. Охарактеризовано наявний стан організації баз даних НДІ пресознавства, представлено статистичні оцінки їхніх структур, окреслено перспективні напрями її функціонування і розвитку. Акцентовано інтегрованість загальнодослідницької діяльності НДІ пресознавства, що дозволить відтворити об'єктивну картину функціонування української преси в історичному вимірі, реалізуючи свої наукові напрацювання як у традиційній формі, так і з використанням сучасних цифрових технологій.

Ключові слова: історико-бібліографічна база даних, біобібліографічна база даних, українська преса, періодичні видання, НДІ пресознавства.

Постановка проблеми. Головний тренд, що визначає напрям розвитку сучасних систем життєдіяльності людини, – це перехід до послуг різного рівня в електронному вигляді. Не стала винятком і царина науки. Поряд із традиційними засобами опрацювання наукової інформації та введення в обіг результатів досліджень чимдалі ширше застосовуються методи, що ґрунтуються на використанні комп'ютерних технологій.

Отже, стало на часі висвітлити результати роботи Науково-дослідного інституту пресознавства в аспекті дигіталізації наукової інформації, що дозволяє забезпечити якісний різноаспектний доступ зацікавленого кола користувачів до отриманих результатів наукових досліджень і використання для подальшого ґрунтовного наукового вивчення чи застосування у вирішенні інших завдань. Результатом майже тридцятирічної діяльності НДІ пресознавства в галузі вивчення історії української преси є ряд історико-бібліографічних видань, присвячених цій тематиці, зокрема: фундаментальне багатотомне видання «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.» (на сьогодні видано шість томів, які висвітлюють українську пресу 1812–1918 рр.; у процесі підготовки до друку –

два наступні томи, присвячені періодичним виданням 1919–1920 рр.) і видання «Українська журналістика в іменах» (20 випусків). Паралельно з історико-бібліографічним дослідженням процесу українського пресотворення в Інституті впродовж його діяльності формуються бази даних, які в електронному вимірі відтворюють наукові надбання інституції. Історичний ракурс їхнього створення, основні характеристики, технології, функціональність, прикметні особливості і перспективи подальшого розвитку у контексті загальнодослідницької діяльності Інституту дозволяють створити цілісну картину наукової праці установи.

Мета дослідження – висвітлити результати роботи НДІ пресознавства ЛННБ України ім. В. Стефаника в аспекті дигіталізації наукової інформації, розкрити історичний ракурс створення електронних баз даних Інституту, визначити основні характеристики, технології, функціональність, прикметні особливості цих організованих структур інформації, окреслити перспективи їхнього подальшого розвитку у контексті загальнодослідницької діяльності Інституту.

Об'єкт дослідження – історико-бібліографічні бази даних Науково-дослідного інституту пресознавства ЛННБ України ім. В. Стефаника.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тема використання електронних інформаційних технологій у різних галузях знань постійно порушується українськими науковцями. На необхідності використання електронних баз даних в історичних дослідженнях ще понад десятиліття тому наголошував В. Куліков [4], повідомляючи згодом про нову методологічну платформу історичного дослідження завдяки застосуванню інформаційних технологій [3]. Низка матеріалів про електронні бібліографічні ресурси була опублікована у збірнику наукових праць «Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики», де, зокрема, обговорювалися проблеми створення проблемно-орієнтованої бази знань в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського [2], Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського [6], питання створення бібліографічної бази даних України [9]. Зрештою, про необхідність інтегрованих зусиль багатьох висококваліфікованих спеціалістів різних галузей

знань для створення бібліотечних електронних онтологій та соціогуманітарних баз даних, про що свідчить досвід співпраці бібліотечних спеціалістів, фахівців інформаційно-комунікаційних технологій та науковців у НБУВ, наголошує у своїй праці К. Лобузін [5]. Про технологічну модель організації електронних інформаційних ресурсів для бібліотек, запроваджену в НБУВ, проінформувала Н. Самохіна [7], навівши при цьому основні поля бази даних «Наукова періодика України» для наукової організації електронних періодичних видань у НБУВ. І. Стамболом проаналізовано розвиток технологій Big data та з'ясовано можливі інновації для українських бібліотек, пов'язані з цим напрямом [8]. Про методи, застосовані при формуванні однієї із баз даних НДІ пресознавства ЛННБ України ім. В. Стефаника, повідомила О. Дроздовська [10].

Методи дослідження. Методологія написання статті ґрунтується на системному та структурному підходах, на загальнонаукових методах: проблемно-тематичному, статистичному, спостереження, опису, пояснення, аналізу, систематизації.

Виклад основного матеріалу. Упродовж 28 років колектив Науково-дослідного інституту пресознавства працює над дослідженням історії української преси XIX–XX ст. Від 1993 р. науковцями Інституту провадиться пошукова робота у вітчизняних і зарубіжних книгозбірнях та архівах, опрацьовуються *de visu* віднайдені періодичні видання зазначеного періоду, вивчається історична, публіцистична, мемуарна література, епістолярій, довідкові видання, інтернет-ресурси, а також різноманітні документи і матеріали, що зберігаються у фондах архівів та відділів рукописів наукових книгозбірень України і зарубіжжя. Здійснення детального вивчення структури, змісту, типологічної специфіки та умов і особливостей функціонування досліджуваної періодики, проблемно-тематичних аспектів пресового комплексу слугує основою для створення історико-бібліографічних нарисів про періодичні видання, які створюють фундамент для формування багатотомної історико-бібліографічної праці «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.» (на сьогодні світ побачили шість томів цього видання, що охоплюють період 1812–1918 рр.). Результатом проведених досліджень є введення у науковий обіг 1975 пресових видань 1812–1918 рр., а саме – фактологічна інформація щодо редакційних колегій, імена

редакторів, видавців, співробітників, місця виходу і періодичність та інша атрибуція (адреси редакцій і адміністрацій, друкарень, які обслуговували видання, обсяг, формат, тираж, передплата, ціна) та функціонування періодичних видань. Поряд з цим до наукового обігу запроваджується масив вивчених і проаналізованих архівних матеріалів, завдяки яким вдається віднайти інформацію про невідомі до цього періодичні видання і відтворити об'єктивну картину функціонування досліджуваної преси. Окрім того, колективом Інституту видано ряд наукових праць, зокрема багатотомних: «Періодика Західної України 1920–1930-х рр. XX ст.» (4 випуски), «Українські часописи Львова 1848–1939 рр.» (у чотирьох книгах), «Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника» (20 випусків), серію історико-бібліографічних праць та монографій, присвячених українській регіональній, фаховій, тематичній пресі та пресі української діаспори. Отримані напрацювання створюють підґрунтя для формування банку даних НДІ пресознавства.

У межах загальнодослідницького напрямку діяльності Інституту – створення національної бібліографії періодичних видань, написання багатотомної історико-бібліографічної праці «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.» й енциклопедичного словника «Українська журналістика в іменах» – закладено платформу електронної бази даних Інституту, предметною галуззю якої є історія української преси, а її складовими – історико-бібліографічні бази даних:

– української преси, яка функціонувала на етнічних українських землях, у європейських країнах (Німеччина, Польща, Франція, Чехословаччина та інші країни розселення українства в екзилі), на Далекому Сході, в Канаді та США у зазначений період – база даних «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.» (електронний аналог однойменного друкованого багатотомного видання);

– творців української преси – видавців, редакторів, журналістів, публіцистів, що містить біобібліографічну інформацію, – база даних «Українська журналістика в іменах».

Бази даних створюються з метою інтегрованого нагромадження, зберігання, ведення, актуалізації, пошуку і видачі даних користувачам.

Бази даних Інституту мають уже свою історію. Перша спроба створення б/д була пов'язана із системою **CDS/ISIS**¹ у 1994 р., коли було розроблено модель організації даних, структуру запису і розпочалося введення даних до бази «Українські періодичні видання XIX–XX ст.». Однак ця база даних українських періодичних видань не отримала розвитку через відсутність у шрифтовому забезпеченні згаданої вільнорозповсюджуваної системи застарілих символів кириличного шрифту, що були необхідні для відтворення автентичного вигляду назв часописів XIX – початку XX ст. Перші бази даних, які функціонували в тестовому режимі, були створені в чинній на той час операційній системі DOS для PC IBM у системі **dBase**², а згодом – під керуванням СКБД³ **Paradox**⁴. Наповнена наявними на той час даними (почерпнутими з актуальних випусків видання «Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника»⁵), б/д «Українські журналісти, редактори, видавці» згодом була конвертована у функціонуючу під системою Windows СКБД **Access Microsoft Office**.

Предметно галуззю історико-бібліографічної бази даних «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.» є українські періодичні видання, що виходили в Україні та поза її межами у зазначений період. При проектуванні бази даних за основу було взято модель логічного рівня реляційного типу, для керування якої застосовано систему керування базами даних (СКБД) Microsoft Office Access під управлінням операційної системи типу Windows. У процесі налагодження роботи бази даних буде проводитися її конвертування у **MySQL**⁶. СКБД забезпечує автоматичне виконання ос-

¹ CDS/ISIS – пакет програмного забезпечення для узагальноної системи зберігання та пошуку інформації (Information Storage and Retrieval Systems), розробленої, підтримуваної та розповсюджуваної UNESCO для бібліографічних застосувань і каталогізації бібліотечних фондів. UNESCO розповсюджує це ПЗ вільно для некомерційних цілей.

² Сімейство широко розповсюджених СКБД, а також мова програмування, яка в них використовувалася.

³ СКБД – система керування базами даних.

⁴ СКБД реляційного типу.

⁵ У 1994–2013 рр. у світ вийшло 20 випусків цього видання.

⁶ MySQL – це масштабована, швидка і надійна СКБД із відкритим програмним кодом, яка може працювати на будь-якій платформі (Windows, Unix, Linux і т. д.), створена корпорацією Oracle для підтримки реляційних баз даних.

новних функцій бази даних і включає комплекс програмних і певних засобів загального та спеціального призначення, які необхідні для створення та керування базою даних, підтримки її в актуальному стані, забезпечення цілісності й захисту даних, маніпулювання даними й організації доступу до них різних користувачів чи прикладних програм в умовах чинної технології обробки даних.

Взята за основу реляційна модель даних являє собою набір двовимірних таблиць, у яких представляються об'єкти і взаємозв'язки між ними. За допомогою розробленої структури (макета) таблиць, що складаються з полів (вертикальні стовпці) та записів (горизонтальні рядки), моделюється заданий технологічний об'єкт.

Основними предметно-значущими сутностями баз даних Інституту є періодичні видання; видавці, редактори, журналісти; автори-дослідники.

Основними предметно-значущими атрибутами сутностей баз даних є:

– *часописи*: основні дані про часопис (титул; рік початку виходу; роки видання; тривалість виходу, автори текстів; технічні характеристики видання; місце публікації опису (порядковий номер тому видання «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.; позиція в томах (порядковий номер часопису у багатотомному виданні); технічні характеристики часопису (тип видання; редактори і видавці; формат; обсяг; наклад; передплата; друкарня); перелік номерів або чисел, що виходили впродовж зазначеного терміну і наявність їх у фондах; додатки; попередники і наступники видання;

– *видавці, редактори, журналісти*: прізвище, ім'я, по батькові особи; дати народження та смерті; автор допису про конкретну особу; часописи, в яких працювали чи працюють ці особи; основні дані про ці видання.

– *автори-дослідники*: прізвище, ім'я, по батькові; місце праці; контактні телефони та інші персональні дані.

Основу створюваної бази даних «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.» складають таблиці, в яких, згідно з логічною концепцією предметної галузі, формалізовано дані про досліджувані часописи. Поля основної таблиці бази даних структурують дані за основними атрибутами бібліографічного опису періодичних видань відповідно до «Схеми повного бібліографічного опису пе-

ріодичних видань»¹, записи таблиці відповідають конкретним періодичним виданням.

Наступна таблиця, вмістом якої є назви книгозбірень, містить інформацію про наявність періодичних видань у їхніх фондах.

Для нормалізації бази даних використовуються додаткові таблиці: *авторів* (автори текстів описів видань), *мови видання*, *місяця видавання* (перелік усіх місць видавання), *типології видань* (типи видань) тощо.

Для інтерфейсу користувача бази даних розроблені форми відображення даних. Основна форма бази даних містить зображення логотипів періодичних видань чи зображення окремих сторінок і такі вкладки:

— *Основні дані про часопис*: титул, рік початку виходу, роки видавання, тривалість виходу, автори текстів;

— *Технічні характеристики часопису*: гіперпосилання на тексти описів, тип видання, редактори і видавці, формат, обсяг, наклад, передплата, друкарня;

— *Вийшло і наявність у фондах*;

— *Додатки*;

— *Видання продовжувалося чи є наступником*.

На основі запитів до бази даних та звітів здійснюється сортування, фільтрування даних, відбір даних для аналітичних, статистичних та інших досліджень.

У процесі розробки логічної моделі автоматизованої бази даних «Українська преса в Україні та світі ХІХ–ХХ ст.» сформувалися допоміжні бази даних:

— «Картотека української преси ХІХ–ХХ ст.» – аналог метричної книги чи реєстру паспортизації пресових видань;

— «Українські журналісти, редактори, видавці»;

— «Наукові збірники НДІ пресознавства».

«Картотека української преси ХІХ–ХХ ст.» – це масив файлів, кожен з яких «присвячений» одному періодичному виданню. Кожен файл містить дані про назву періодика, місце та роки виходу. При наявності інформації у бібліографічних чи каталожних джерелах

¹ Див.: Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. Львів, 1994. Вип. 1. С. 271–290.

фіксуються також дані про редакторів, видавців, періодичність видань та місце їхнього зберігання.

Назагал у бібліографічній літературі вказані лише назва, роки й місце виходу часописів. Отож інші дані знаходяться дослідниками при перегляді видань *de visu* (безпосередньо у книгозбірнях чи завдяки віртуальному перегляду оцифрованих періодиків).

База даних «Картотека...» формується із файлів, які містять дані, сформовані згідно зі структурою записів, що відповідають полям основної таблиці б/д: – мова видання; – мовний блок; – рік заснування; – назва видання; – підназва видання; – зміни назви видання; – місце видавання; – роки видання; – опублікований опис (зазначення місця друку опису); – згадка видання у бібліографічних джерелах; – фонди, в яких містяться примірники даного видання; – додатки до видання; – примітки для дослідника (вимагає уточнення чи доопрацювання і т. п.); – автор опису; – відмітка про видання, яке описується за джерелами (астериск).

Картотека преси містить 8552 записи про періодичні видання 1917–1930 рр., які вже опрацьовані, перебувають у стадії підготовки до опрацювання чи опрацьовуються. Окрім того, у картотеці зафіксовано 713 записів про українські періодичні видання, які виходили у світ упродовж 1812–1916 рр.

База даних «Наукові збірники НДІ пресознавства» поповнюється визначеними відомостями про наповнення кожного випуску та мініконтент-аналізом змісту.

Допоміжна база даних «Українські журналісти, редактори, видавці» оперує окресленим переліком висвітлених у 20-томному виданні «Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника» даних, а саме:

- прізвище та ім'я діяча української журналістики;
- роки життя;
- номер випуску публікації біограми;
- номер / номери випуску / випусків публікації / публікацій доповнень до біограми;
- автор публікації.

У базі даних «Українські журналісти, редактори, видавці» зафіксовано інформацію про 4758 осіб.

У процесі роботи з базами даних використовуються допоміжні електронні каталоги:

- часописів до б/д «Українські журналісти, редактори, видавці» (Microsoft Office Excel) (каталог видань, які згадуються у нарисах про особу); створено записи про 26 812 періодичних видань, в яких зафіксовано такі поля: назва видання / період виходу / номер випуску «УЖВІ» / сторінка тому / персоналія);
- видань, наявних у ДНАБ (7051 запис) та НБУВ (3122 записи) м. Києва (Microsoft Office Excel);
- видань, наявних у ЛННБ України ім. В. Стефаника (Microsoft Office Excel 2007) (3182 записи);
- фондів Дніпровської обласної універсальної наукової бібліотеки (Microsoft Office Excel) (489 записів);
- Державного архіву Дніпропетровської області (Microsoft Office Excel) (261 запис);
- Наукової бібліотеки Дніпропетровського університету ім. О. Гончара (Microsoft Office Excel) (6 записів);
- фондів Наукової бібліотеки Одеського національного університету ім. І. Мечникова (Microsoft Office Excel) (1405 записів);
- фондів Biblioteki Narodowej (Warszawa, Polska) (692 записи).

Паралельно з виходом у світ чергових томів видання «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.» відбувається впровадження у базу даних записів, що відповідають опису періодичних видань. До слова, на основі отриманих даних про пресу, зафіксовану у п'ятому і шостому томах зазначеного видання (вийшли друком 2019 р. і 2020 р. відповідно), до однойменної бази даних було уведено 251 запис про україномовні та україно-російськомовні видання та 337 записів про іншомовні видання (російська, німецька, французька мови), які почали виходити у світ 1917 р. (разом – 588 записів). Відповідно база даних була поповнена також записами про періодичні видання, які почали виходити у світ 1918 р., а саме: 310 записів про україномовні та двомовні (українська та російська мови) видання і 364 записи іншомовних (російська, англійська, німецька, французька мови) видань (разом – 674 записи). Таким чином, б/д реєстру української преси XIX–XX ст. містить дані про 1975 періодичних видань 1812–1918 рр. Після завершення підготовки

до публікації наступних двох томів однойменного багатотомного видання (а саме – т. 7: 1919 р. та т. 8: 1920 р.) ця база даних буде доповнена приблизно 1600 записами.

Складовою частиною електронної бази Інституту є біобібліографічна база даних «Українська журналістика в іменах». Ця база даних формується за допомогою безкоштовно і вільно розповсюджуваної кросплатформової програми **Outwiker**, що працює під операційними системами Windows та Linux. Ця програма-outliner дозволяє зберігати записи у вигляді дерева (аналог ієрархічної бази даних). Особливістю програми є можливість збереження записів у вигляді звичайних директорій на жорсткому диску, а не в одному файлі. До записів може бути приєднана довільна кількість файлів різних форматів (текстові, jpg, tiff etc). Програма створює сторінки (в базі даних «Українська журналістика в іменах» окрема сторінка відповідає окремій персоналії), до яких можна прикріплювати необхідні файли, що будуть відображатися під час перегляду. Сторінки можна формувати кількох типів: текстові, у форматі HTML та вікі-сторінки. Сторінки можна пов'язувати між собою посиланнями. У таким чином створеній ієрархічній базі даних «Українська журналістика в іменах» на основі довідкових та літературних джерел зареєстровано основні факти життя і діяльності журналістів, встановлено раніше не відомі факти співпраці з пресою громадсько-політичних і культурних діячів; введено до наукового обігу відомості про публіцистичний доробок та редакторську, видавничу діяльність; виявлено та введено до наукового обігу нові псевдоніми та криптоніми.

У цій базі даних для кожної персоналії створено електронну картку. Вона містить усі віднайдені відомості про особу пресового діяча. Серед них є також ті, що не ввійдуть до друкованого гасла про персону (це, зокрема, відомості просопографічного характеру, інформація про іншу професійну діяльність etc), проте вони можуть бути корисними для поточної роботи. Такі деталізовані дані сприяють визначенню пошукових напрямів та встановленню чи перевірці фактів співробітництва окремих персоналій з різними виданнями, з'ясуванню характеру такої співпраці, її тривалості, розкодуванню прибраних імен etc. Усі віднайдені факти супроводжуються

бібліографічним описом джерела їхнього надходження. Такий підхід, безперечно, стане у нагоді на етапі верифікації даних, сприятиме встановленню істини у суперечливих випадках.

З метою виявлення нових імен або нових біобібліографічних відомостей про уже зареєстрованих у базі осіб опрацьовуються джерела біобібліографічної інформації (довідкові видання, монографії та історико-культурні збірники, мемуарна література, наукові та публіцистичні статті, періодичні видання). На підготовчому етапі створення б/д «УЖВІ» було сформовано допоміжну електронну базу даних «Джерела до біобібліографічного словника українських журналістів, публіцистів, редакторів, видавців»: «З цією метою здійснено пошук та відбір джерел біобібліографічної інформації за ключовими словами “біографія”, “бібліографія”, “біографістика”, “енциклопедія”, “біобібліографічний словник”, “біобібліографічний довідник”, “журналіст”, “редактор”, “видавець”, “публіцист” в електронних каталогах Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника, Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського та в інтернет-мережі. Ця б/д містить понад 700 позицій. До неї передусім включено історико-бібліографічні дослідження НДІ пресознавства...» [1, с. 454], опубліковані напрацювання науковців Інституту – анотовані покажчики і каталоги періодичних видань, систематичні покажчики змісту часописів, монографії співробітників НДІ пресознавства та ін.

На першому етапі формування бази даних «Українська журналістика в іменах» в неї було введено 4524 біограми, опубліковані у 20 випусках матеріалів до енциклопедичного словника «УЖВІ» [1, с. 458].

На кінець листопада 2021 р. у базі даних зафіксовано 8157 персоналій українського пресовидавничого корпусу.

Описані бази даних поповнюються нововіднайденою інформацією та працюють у тестовому режимі.

У перспективному плані роботи Інституту – продовження наповнення б/д «Наукові збірники НДІ пресознавства» черговими випусками наукових видань, започатковується проект бази даних «Словник псевдонімів та криптонімів», яка буде інтегрована в основну б/д «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.».

Таким чином, електронна база даних НДІ пресознавства ЛННБ України ім. В. Стефаника формується з кількох основних компонентів, які дозволять створити цілісну картину «Історія української преси ХІХ–ХХ ст. в Україні та світі» у цифровому варіанті.

База даних «Українська преса в Україні та світі ХІХ–ХХ ст.»
База даних «Українські журналісти, редактори, видавці»
База даних «Картотека українських періодичних видань»
Фонди: електронні каталоги книгозбірень, вибірки з електронних онлайн-каталогів
База даних наукових збірників НДІ пресознавства
База даних «Українська журналістика в іменах»

Висновки. Резюмуючи, підкреслимо інтегрованість загально-дослідницької діяльності НДІ пресознавства у процесі дослідження історії української преси, позаяк його наукові напрацювання реалізуються як у традиційній формі, так і з використанням сучасних цифрових технологій. Для відтворення наукових надбань Інституту в електронному вимірі організована електронна база даних «Українська преса в Україні та світі ХІХ–ХХ ст.», яка складається з кількох функціональних компонентів – суміжних та допоміжних баз даних. Упродовж 28 років діяльності Інституту бази даних зазнали технологічного розвитку, пов'язаного з неухильним поступом комп'ютерних технологій. Проектуючи структуру записів б/д, розробники корелювали її зі схемою опису періодичних видань, згідно з якою описується досліджувана преса, що підкреслює стратегічність процесу досліджень і забезпечує їхню цілісність. Поступове, синхронне із традиційною формою діяльності науковців НДІ пресознавства, наповнення баз даних цифровою інформацією забезпечить якісний різноаспектний доступ до отриманих результатів наукових досліджень і використання їх для подальшого наукового вивчення чи у вирішенні інших завдань.

1. Дроздовська О. До проблеми створення персоніфікованої історії української журналістики. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*, Львів, 2014. Вип. 4(22). С. 450–460.

2. Корчемна І., Лобузiна К., Сохань С., Фiлiпович М. Створення електронних ресурсiв особових архiвних фондiв Інституту рукопису Нацiональної бiблiотеки України iменi В. I. Вернадського. *Спецiальнi iсторичнi дисциплiни: питання теорiї та методики*: зб. наук. пр. Київ, 2015. Ч. 25. С. 91–102. URL: <http://resource.history.org.ua/issue/sid/2015/25>.
3. Кулiков В. Digital history: становлення, сучасний стан, перспективи. *Спецiальнi iсторичнi дисциплiни: питання теорiї та методики*: зб. наук. пр. Київ, 2013. Ч. 21. С. 27–44. URL: http://resource.history.org.ua/publ/sid_2013_21_27.
4. Кулiков В. О. Новi iнформацiйнi технологiї в iсторичних дослідженнях. *Вiсник Харкiвського нацiонального унiверситету iм. В. Н. Каразiна*. Сер.: Iсторiя. 2007. № 762. С. 217–228.
5. Лобузiна К. Проблемно-орiєнтованi бази знань бiблiотек як джерельна база соцiогуманiтарних досліджень. *Спецiальнi iсторичнi дисциплiни: питання теорiї та методики*: зб. наук. пр. Київ, 2015. Ч. 25. С. 115–122. URL: <http://resource.history.org.ua/issue/sid/2015/25>.
6. Пономаренко Л. Електроннi бiблiографiчнi ресурси Державної науково-педагогiчної бiблiотеки України iменi В. О. Сухомлинського у формуванні нацiонального iнформацiйного простору. *Спецiальнi iсторичнi дисциплiни: питання теорiї та методики*: зб. наук. пр. Київ, 2015. Ч. 25. С. 103–114. URL: <http://resource.history.org.ua/issue/sid/2015/25>.
7. Самохiна Н. Електроннi ресурси в умовах iнформатизацiї суспiльства: основнi поняття, органiзацiя, сучаснi форми. *Науковi працi Нацiональної бiблiотеки України iменi В. I. Вернадського*. Київ, 2021. Вип. 62. С. 297–310. URL: http://np.nbuv.gov.ua/doc/npnbuimviv_2021_62_23.
8. Стамбол I. Big data – бiблiотекар: можливостi для України. *Науковi працi Нацiональної бiблiотеки України iменi В. I. Вернадського*. Київ, 2021. Вип. 62. С. 203–213. URL: http://np.nbuv.gov.ua/doc/npnbuimviv_2021_62_16.
9. Стронська Н. Традицiйнi i новiтнi стандарти вiдбору та опису електронних бiблiографiчних ресурсiв для бази даних «Українська бiблiографiя в особах». *Спецiальнi iсторичнi дисциплiни: питання теорiї та методики*: зб. наук. пр. Київ, 2015. Ч. 25. С. 123–129. URL: <http://resource.history.org.ua/issue/sid/2015/25>.
10. Drozdovska O. The Ukrainian journalism in versatility of personal stories. *Ukrainian journalism: history and modernity*. LAP LAMBERT Academic Publishing, 2020. P. 1–18.

References

1. Drozdovska, O. (2014). Do problemy stvorennia personifikovanoi istorii ukrainskoi zhurnalistyky [On the problem of creating a personalized history of Ukrainian journalism], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, Lviv, vyp. 4(22), s. 450–460. (in Ukr.).
2. Korchemna, I., Lobuzina, K., Sokhan, S., Filipovych, M. (2015). Stvorennia elektronnykh resursiv osobovykh arkhivnykh fondiv Institutu rukopysu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [Creation of electronic resources of personal archival funds of the Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky], *Spetsialni istorichni dystsypliny: pytannia teorii ta metodyky: zb. nauk. pr.*, Kyiv, ch. 25, s. 91–102. Retrieved from <http://resource.history.org.ua/issue/sid/2015/25>. (in Ukr.).
3. Kulikov, V. (2013). Digital history: stanovlennia, suchasnyi stan, perspektyvy [Digital history: formation, current state, prospects], *Spetsialni istorichni dystsypliny: pytannia teorii ta metodyky: zb. nauk. pr.*, Kyiv, ch. 21, s. 27–44. Retrieved from http://resource.history.org.ua/publ/sid_2013_21_27. (in Ukr.).
4. Kulikov, V. O. (2007). Novi informatsiini tekhnolohii v istorychnykh doslidzhenniakh [New information technologies in historical research], *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina. Ser.: Istorii*, nr. 762, s. 217–228. Retrieved from <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/5123>. (in Ukr.).
5. Lobuzina, K. (2015). Problemno-orientovani bazy znan bibliotek yak dzherelna baza sotsiohumanitarnykh doslidzhen [Problem-oriented knowledge bases of libraries as a source base of socio-humanitarian research], *Spetsialni istorichni dystsypliny: pytannia teorii ta metodyky: zb. nauk. pr.*, Kyiv, ch. 25, s. 115–122. Retrieved from <http://resource.history.org.ua/issue/sid/2015/25>. (in Ukr.).
6. Ponomarenko, L. (2015). Elektronni bibliohrafichni resursy Derzhavnoi naukovo-pedahohichnoi biblioteky Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho u formuvanni natsionalnoho informatsiinoho prostoru [Electronic bibliographic resources of the State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine named after V. O. Sukhomlinsky in the formation of the national information space], *Spetsialni istorichni dystsypliny: pytannia teorii ta metodyky: zb. nauk. pr.*, Kyiv, ch. 25, s. 103–114. Retrieved from <http://resource.history.org.ua/issue/sid/2015/25>. (in Ukr.).
7. Samokhina, N., Pelukhovska, I. (2021). Elektronni resursy v umovakh informatyzatsii suspilstva: osnovni poniattia, orhanizatsiia, suchasni formy [Electronic resources in the context of informatization of society: basic

- concepts, organization, modern form], *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, Kyiv, vyp. 62, s. 297–310. Retrieved from http://np.nbu.gov.ua/doc/npnbuimviv_2021_62_23_ (in Ukr.).
8. Stambol, I. (2021). Big data – bibliotekar: mozhlyvosti dlia Ukrainy [Big Data – librarian: opportunities for Ukraine], *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, Kyiv, vyp. 62, s. 203–213. Retrieved from http://np.nbu.gov.ua/doc/npnbuimviv_2021_62_16_ (in Ukr.).
 9. Stronska, N. (2015). Tradytsiini i novitni standarty vidboru ta opysu elektronnykh bibliohrafichnykh resursiv dlia bazy danykh «Ukrainska bibliohrafiia v osobakh» [Traditional and new standards of selection and description of electronic bibliographic resources for the database «Ukrainian bibliography in persons»], *Spetsialni istorychni dysypliny: pytannia teorii ta metodyky*: zb. nauk. pr., Kyiv, ch. 25, s. 123–129. Retrieved from <http://resource.history.org.ua/issue/sid/2015/25>. (in Ukr.).
 10. Drozdovska, O. (2020). The Ukrainian journalism in versatility of personal stories, *Ukrainian journalism: history and modernity*, LAP LAMBERT Academic Publishing, P. 1–18. (in Eng.).

Nadiia Kulesha

«UKRAINIAN PRESS IN UKRAINE AND THE WORLD OF
XIX-XX CENTURIES». ELECTRONIC VERSION

The results of functioning of The Press Studies Research Institute of the Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, via a prism of digitalization of scientific information, have been presented here. The main components of the platform of the electronic database of the Institute are described, and the methodology of preparing structured information for such databases is elucidated. The subject area of the e-database of the Institute is highlighted, and its constituent parts such as historical and bibliographic databases are presented. The stages of molding e-databases of the Institute are highlighted, the model of logical level of data organization is characterized, the relational type of databases management systems (DBMS) used for the database of the Ukrainian press register and the hierarchical type of DBMS (under which the database «Ukrainian Journalism in Names» is tested), is surveyed. The main and auxiliary databases integrated in the database «Ukrainian Journalism in Ukraine and the world in XIX–XX centuries»

are characterized. The supplemental e-databases used in the process of working with databases are mentioned. The structure of records of main databases is presented. The peculiarities of each of these conceptually organized datasets are elucidated. The current state of organization of databases of The Press Studies Research Institute is characterized; statistical assessments of their structures are presented; perspective avenues of its functioning and development are outlined. The integrated nature of broad research work of the Research Institute has been accentuated. This will enable a reconstruction of objective picture of the Ukrainian press functioning in historical dimension by accomplishing its scholarly study both in traditional form as well as with usage of modern digital technologies.

Keywords: historical and bibliographic database, bio-bibliographic database, Ukrainian press, periodicals, The Press Studies Research Institute.

УДК 070(=161.2)(477.83/.86)''192/193'':[792:655.4]

Анастасія ЧУБРЕЙ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9178-9075>

кандидат наук із соціальних комунікацій

Львівська національна наукова

бібліотека України імені В. Стефаника

(Львів, Україна)

e-mail: nastiachubrei@gmail.com

УКРАЇНСЬКОМОВНА ПРЕСА ГАЛИЧИНИ 20–30-х рр. ХХ ст. ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ ВИДАВНИЧОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ТЕАТРАЛЬНОГО РЕПЕРТУАРУ

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-13](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-13)

Зафіксовано різновиди видавничої політики щодо театрального репертуару професіональних та аматорських театрів відповідно до поглядів авторів українськомовної галицької преси міжвоєнного періоду театрального, суспільно-політичного та інших спрямувань, з'ясовано значення українського театру у контексті суспільно-політичної ситуації у Східній Галичині й ідеологічного ангажування